

Կառավարութիւնը ստիպուեալ անտարբեր չէր մնացած, ինչպէս կ'երևի. ու այս խիստ փափուկ տեսակէտն նկատողութեան առած, կ'ապարտաստէ նոր օրինագիծ մը, որպէսզի քրիստոնեայ նորագիրներու պատշաճ համարուած դիւրութիւններն տայ որպէսզի կամաց կամաց սիրելի դարձնէ անոնց զօրանոցի կեանքն, որմէ այնքան կ'խորշին ու կ'սոսկան քրիստոնեայ ու հրեայ զինուորացիները:

Պիտի յաջողի՞ իր հետապնդած նպատակին մէջ՝ ապագան ցոյց պիտի տայ: Եթէ կառավարութիւնն իր նոր օրինագիծով կ'մտադրուի անոնց բացառութեան իսլամներէ զինուոր առնել ու երբեք պէտէ չընդունիլ, ինչու չզառնայ հին դրութեան ու քրիստոնեաներէ ու հրեայներէ զինուորական տուրք չգանձել նկատելով որ իսլամ բնակչութիւնն ինչի կրնայ գոհացնել ուզեալին չափ զինուոր մատակարարելով, մինչդեռ ոչ-իսլամներէ կրնայ միլիոնաւոր ոսկիներ գանձել ու գործածել զինուորական պիտոյից ընդունելով միևնույն ժամանակ ոչ-իսլամներէ կամուրջներ, այսինքն զինուորական տուրք վճարել չուզող ու հասարակաց հայրենիքին ծառայել փափաքողներէ զինուորներ:

Բնականաբար ինծի չէ տրուած օրէնքներ ձեռք ու կերտել ըստ հաճոյս, բայց առաջարկ չառն գործնական կ'ընեն ու պետական գանձուն համար ալ խիստ նուազատուր, որովհետև ոչ-իսլամներէ գանձուած պէտէ չի գումարները նոյն իսկ չեն կրնար ոչ-իսլամ զինուորներու ուստիսին բաւարար համարուիլ:

Անշուշտ զինուորական յանձնաժողովը շատ աւելի լաւ կրնայ խորհիլ ու կարգադրել բայց երկիրն չամայացնելու համար երիտասարդ ոյժերէ ու կերպով մը գաղթով քաջալեր չըլլալու հիման վրայ յենելով գործնական չէ՞ք գտնել իմ պարզ թելադրութիւններս...

ԵՍ

ԱՐՁԱՎԱՆԿ

ԵՂԱՆԱԿԻՍ ԱՇԽԱՐՀԻԿ ՀԱՐՍԱՆԻՐԸ

Երկուշաբթի գիշերուան տեղի ունեցած հարսանիքը եղանակիս աշխարհիկ տարեգրութեանց մէջ յիշատակելի պիտի մնայ իր բազմապիսի հանգամանքներով ձոխութեամբ, հարսնեւորներու ընտրութեամբ և հարս ու փեսայ քաղաքիս մէջ գրեւոր անհուն համակրանքին առթիւ:

Արդէն գիշերուան ժամը 9-էն հետաքրքիր հանդիսատես երկսեռ բազմութիւն մը գունդ-գունդ կ'իջնէր Ս. Ստեփաննոսի փառաւոր տաճարը մօտէն դիտելու հանդէսը ու մանաւանդ հարսնեւոր բազմութիւնը: Եկեղեցին շքեղապէս զգեցած էր իր տօնի տարածը ու բիւրաւոր կանթեղներ հազիւ կ'ուսաւորէին անոր ընդարձակ գմբէթը. բանաստեղծական խոր չափաւոր ստուերի մը մէջ պարուրելով հարսնեւորներու ձոխ ու իրարու հետ մոր ցող փողփողուն արդուզարդերը՝ սև ֆը-

րաքներու և սմօքիկներու լուրջ արտա- ցողացութիւն հետ:

Ժամը 9³⁰ և ահա կ'սկսէին հասնիլ հետգնտէ կառքերով հաւերթախներն, որոց միտք մի թուումն ընել անկարելի է, մէկ խօսքով իզմիրի Հայ և օտար լաւագոյն ընկերութեան երկուսն անդամներն, որոց մէջ բացառութիւն ըլլալով կ'երևին Գերմանական «Կէօպէն» Տրէթնթիւն բարձրատեսիլ անհրաժեշտ զարմանա- նատարին հետ, որոնք փափաք յայտնած էին Գերման Ընդհ. հեղափոխութեան պատուակալ թարգմանիչ՝ Տիար Ստեփան Աւետիքեանի աներծադին հարսանեաց ներկայ գտնուիլ իրենց տեղւոյն ընդհ. Հեղափոխութեան հետ, գաղափար մը ունենալու հայկական հաստանեաց տրա- րողութեան վրայ ու մօտէն չփռւալ մը հայ գաղութին ազնուագոյն տարրերուն հետ:

Վերջապէս պատկի արարողութիւնն կ'սկսէր նախագահութեամբ Գեր. Յակոբ Աւետիքեանի, որ չընդապառնալ քահանայութեան կ'առաջարկէր Ս. Պատկի խորհուրդը: Կնքաճարին էր փեսայն ամենէ մօտիկ բարեկամն և մտերիմը՝ համակրե- լին Տիար Արամ Մ. Իփիլեքճեան:

Պատկի բոլոր արարողութիւնները կը կատարուէին Ս. Ստեփանոսի մէջ և ա. պառնապատկ փեսայն Տիար Արմենակ Էլմասեան կ'առաջնորդէր շնորհալի և սիրուն հարսնէ՝ Տիկին Լ. Ա. Էլմասեանին՝ պահ մը առաջ Օրիորդ Լուսին Ս. Զէյնալի, ղէպի իրենց յասուել կառքն, որոց կ'ենտեղէին բոլոր հաւերթախները և այսպէս կատարուէր թափօրն կ'առաջնորդէր ղէպի Գրեմէր Փալասի հանդիսու- թեանց սրահը որ պարագային յարմար կերպով զարդարուած էր:

Պահ մը հանգիստ առնելէ և նորապը- տակ մամուլ շնորհաւորական մաղթանք- ներ ստանալէ ետք, պարանոցի երկու- թիւն առաջին նուագները կ'ընթերցային, տրուիւն պատմատեղով արտերու և սլացք՝ ճկուն արուեստներու, որոնք անգագրու- յազնիլ չգիտցան, հանգիստ չունեցան, պարգեւելով հանդիսատես կարգ մը հրա- շարներու դիւթական տեսարան մը, զգլխիլ հրապարակ մը և անյազ փափաք մը մշտնջենաւորելու այդ գեղատեսիլ տա- տանող հուրներու և պարմանէհներու վէտիկտուն օրորումներն, սլացումները:

Եւ իրաւի տեսարանն հիմնալի էր. Բարիգի վերջին նորաձեւութեանց նմոյշ ներն ցուցադրուած էին գոգքն հոտ այդ ընդարձակ ու փառաւոր սրահին մէջ բո- լորագոյն ու շնորհագոյն զիրար գերազան- ցող, մին միւսէն գեղեցիկ, ու երեակա- յել թէ իզմիրի հայ և օտար գեղեցիկներու մեծամասնութիւնն ի մի հաւաքուած ըլ- լար առաջին մրցանակն չանելու համար շնորհի, գեղեցիկութեան ու հրապարակ- ում պիտի յաղթէր, ընկու այդ տեսակ անիրաւ ընտրութիւն մը որ պարզապէս ամբարշտութիւն մը պիտի համարուէր...

Տիար Արմենակ Էլմասեան, որ կիսկա- տար գործերէ չխորթիր, ամեն բան կէտ

առ կէտ խորհած էր, այնպէս որ հրաւիր- եալ երկսեռ բազմութիւնը չունեցաւ նոյն իսկ ժամանակ խորհելու թէ արդէն ժամը առաւօտեան հինգին կ'օտոնէր, այնքան առատ էին շքանշանն ու մանաւանդ շաւր բանեան որ կ'հոգէր անգագրու... բայց ամեն գեղեցիկութիւնն աւագ օր վերջակէտ մը կ'ունենայ, ու նորապայակ ամուլն հրա- ժայտ կ'առնէր իր հաւերթախներէն, ու հաւերթախներն հետգնտէ կ'մէկնէին ամեն նախընտրելի մը տանելով իրենց հետ ու աւելբը բարեկամութիւններ չառնե- լով նորապայակ ամուլին:

Եւ խաղաղութիւնն առիթն օգտուե- լով կ'ներկայէ իր ազնիւ ու յարգելի բա- րեկամին՝ Տիար Արմենակ Էլմասեանի ու իր գեղանի Տիկինի բեր մաղթանքներ եր- ջանկութեան ու իր շնորհաւորութիւններն կ'ներկայէ Էլմասեան, ձէյնպեան բարեկամ ընտանեաց ու բոլոր պարագայից:

ՇԱՀ-ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՆՈՒԱԳԱՆԱԴԵՍԸ

Անշուշտ մեր ընթերցողներն ուշադրու- թեան առին որ Պ. Շահ-Մուրատեանի երկրորդ նուագահանդէսը տեղի պիտի ու- նենայ Սթրասբուրգի թատերասրահին մէջ Ուրբաթ գիշեր ժամը 9³⁰ ժամ: Տարակուս չու- նինք որ իզմիրի գեղարուեստասէր հասա- րակութիւնը պիտի փութայ անգամ մը ևս լսել Հայոց պատիւ բերող այդ Հայ ար- ուեստագէտն որ այս անգամ ևս ճիշտ յա- տագիր մը ընտրած է գահ ձգելու ամենէ ղոճաւորահանները, բացի Կուստի Դաւա- թէն, Լէօն Գալպոյի՝ Բալիսիէն և ուրիշ եւրոպական երգերէ. պիտի երգէ նաև հայերէն զանազան երգեր, ինչպէս նաև Կուստիկը ու Հայաստան երկիրը զրախա- վալը: Այդ նուագահանդէսին պիտի մաս- նակցին նաև շնորհալի օրիորդներն Աշնան ու Մկրտիչ ինչպէս նաև Տիար Բասգուա- ըլլու: Այս նուագահանդէսն ևս առաջինին չափ գեղեցիկ ըլլալ կ'ստանայ այժմէն:

ԲԱՑԱՏՐՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

Հայոց Միացեալ Ընկերութեանց Տնո- ընէն խորհրդով կողմէ հետևեալը որդուած է մեզ գոր սիրով կը ճրատարակենք. — Դաշնիկ 1313 թիւին մէջ «Ես» ստա- րագրութեամբ ղիտողութիւն մը հրատա- րակուած էր Միացեալ Ընկերութեանց 1911—12 չրջանի միասեայ Տեղեկագրին շուրջ: Ուրախ ենք որ «Դաշնիկ» խորա- պէս կը հետաքրքրուի Միացեալ կրթա- կան գործով:

Անհրաժեշտ կը համարենք հակիւ ճ բա- ցատրութիւն մը տալ այդ ղիտողութեան շիշը է թէ Միացեալ 1912 օգոստոս 31-ին 1274 1/2 օսմ. ոսկի արժէքով գրքի ընդհանուր մթերք մ'ունեցած է, բայց սը- խալ է թէ իր մաքող տարեկան շարժումը միայն 131 օսմ. ոսկի արժողութեամբ գրքի վաճառման մէջ կայացած ըլլալ այդ 131 ոսկին Պոլսոյ մէջ միայն գրավաճառ- ներու ծախուած գրքերու արժէքը կը ներկայացնէ, և յարգելի յօդուածագիրն ուշադրութեան վրայած է «Կուստի Գը- րադարան» գրուիլին մէջ աշակերտաց վաճառուած գրքանց արժէքը՝ 0. Ո.

240 3/4 օրպէս և աղքատ աշակերտաց գործածութեան համար ձրի տրուածները, 237 1/4 օսմ. ոսկի արժէքով: Ուրեմն 1911—12 չրջանի գրքի ընդհանուր շար- ժումը՝ այսինքն ելքը կը բարձրանայ 609 0. Ո.:

Ասկէ զատ այդ 1274 1/2 0. Ո. ի սթո- քին մէջ կան Միացեալ կազմութեան ի վեր մնացած, որպէս և զանազաններէ նուերուած և այժմ անգործածելի գիրքեր թէ կեդրոնի Գրադարանի մէջ և թէ մա- նաւանդ գաւառի գրադարաններուն մէջ, որոնց մասին Տնօրէն Ժողովը արդէն ձեռ- նարկած է լուսագոյն կարգադրութիւն մը ընկու:

Կը յուսանք որ այս բացատրութիւնը գոհ կը թողու յարգելի յօդուածագիրը:

ԱԶԳԱՅԻՆ ԴԵՄՔԵՐ

Ձ.

ՎԱՋԱՆ ՄԱՆԻՔԱՆ

Միջին հասակ մը, երկայն ղէմք մը, պիլտիլ գլխարկ մը՝ ամէն օր ամիւրած մօրուք մը՝ սուր ծայրը խնամով յարգաւ- ուած:

Ահա՛ ձեզի Մալէգեանն. Ընտանի. գուրգուրտ, որո՛ւն առաջին տնտեսութեամբ իսկ կը համակրես, կը պաշ- տես:

Արիւթօքրաճիկ հովերով՝ գուրսը, իսկ Մալէգեանի ներքին մարդը գերազանցա- պէս մատչելի ու մտերմական է:

Ջգայուն, քնքո՛ւշ բանաստեղծ մը, որուն գրուածներուն մէջ նորութիւնն է որ կ'առաւանդանայ ու հոգին կը վեր- լուծուի իբրև զգայական էակ մը:

Կերտները զոր վերջերս հրատարակեց, գրական ըմբռնութեան մըն է ու ինծի հա- մար ֆրանսական գրականութիւնը տա- քուկ չունչ առաջին անգամ մըն է որ վայելիլ տուաւ ան. Մալէգեան ֆրանսա- կան գրականութեան զորումը խորունկ կերպով կը կրէ իր մէջ: Հայկական Բարեգործական Միութեան ատենա- դպիւրն է: Եւ եթէ Միութեան ղե- կավարութիւն և ստեղծմանը մէջ իր տի- րական հեղինակութիւնը այնքան օգտա- կարաւոր ցոյց տուած է Պօղոս Նուպար կարան, չենք կրնար ուրանալ թէ՛ փաշա- յին զօրավիգ եղած է մեծապէս Մալէգե- անը, մէկը եթէ վարչական մարդ է և գործնական միտք, միւսը գրական մարդ ու բեղմնաւոր միտք՝ ինչ որ իրար լրացու- ցած են:

Հանրային կեանքը պայքար մըն է և առանց այդ պայքարին կարելի չէ յառաջ տանիլ հանրային գործը: Հանրային գոր- ծիլը իր բարուք և խաղաղապահ գոր- ծունեութեան գազաթնակէտին վրայ իսկ կ'ունենայ իրեն յոյժողները, որոնք յաւի տնտեսապէս ու գաճաճօրէն կը ցցուին իրեն ղէմ. գրողուած անշուշտ պատճառներով, որոնք շատ ատեն իրաւացի չեն և՛ որոնք կը բացառուին ամբողջական մը- տայնութեամբ: Եւ ուրիշ բանի կարելի

«ԳԵՃԻՆԻԲ» ԹԵՄԵՐՈՒՆԸ [38]

ՄԻՇԵԼ ԶԷՎԱՐՈ

ԲԱՐՏԱՆԱՆԵՐԸ

ՖԱՈՒՍԹԱ

ՁԲ.

ՖԱՈՒՍԹԱ

—Այդպէս ըլլալ, կուզէի սա ըսել ձե- ղի ինչ կընէք դուք. այդքան գեղեցիկ, այդքան հիանալի շնորհներով, կին հիա- նալիօրէն կին, չէք մտածեր լուրջ բանի մը վրայ. այսինքն սիրով, երջանկութեան վրայ... Կը մտածէք այնպիսի բաներու վրայ որ առաջուց, ձանձրոյթ և յօրան- ջեւ կուտան ինծի... այսինքն գահի պատմութիւններ... ներեցէք ինծի... Ձեզի կըսէի թէ իմ միջոցաւ չպիտի կրը- նաւ ձանձրալ գեղեցիկ մտածումները ազ- նուակութեան...

—Սրբէք, այսքան հետաքրքրուած չէի, շարունակեցէք, ըսաւ Պատմութեան որոն- ակնարկը սև բոց մը արձակեց:

—Շնորհակալութիւն, տիկին, կը շա-

րունակեմ... Եթէ գահի այս պատմու- թիւններն ու և է ղոճաւորութիւն կը պատ- ճառեն... բայց ոչ: Ասիկա կը խառնու- կուի, ասոնք բաւականէն աւելի ազգի բաներ ընդունարի կուտան ինծի... Կու- ղէ՞ք որ ձեզի ըսեմ... լաւ ուրեմն, Հան- րի տը կիզ Թրանսալի թագաւոր չպիտի ըլլայ...

—Ինչո՞ւ համար... տեսնե՞ք... ին- չո՞ւ համար...

—Որովհետեւ չեմ ուզեր, ըսաւ պար- ղօրէն Բարտաեան: Շնորհ ըրէ՛ք, տիկին, թողէ՛ք որ բաց սրտով խօսիմ: Թրանսա- եկած էք այս գործը ի զլուրն հոտելու: Լաւ ուրեմն, կը տեսնէք ինչ որ լաւա- գոյն է ձեզի համար ընել, այն է դառնալ ղէպի հիանալի երկիրն ուր սէր և ուրա- խութիւն կ'արտաշնչեն, ուր մէն մի ան- ցօրը թերեւ մեծ պատկերահան մը կ'ա- լաւ բանաստեղծ մըն է, ուր կ'ենեք հու- րիներու ժպիտներն ունին... հոս, տիկին, չպիտի յաղողեմ:

—Ինչո՞ւ համար, գոռաց Պատմութե- ... ինչու համար...

—Որովհետեւ գուշակեցի ձեզի, տիկին, Որովհետեւ կին մը որ կ'երագէ Բարեւհի- կոչուի փոխանակ Ուրախութիւն և Սէր կոչուելու, (Պատմութեան անակնու կերպով

տեղեկեցաւ) բան մըն է որ ինծի վիրա- ւորանք կը պատճառէ, և ինծի այլտնդակ կ'երևի, որովհետեւ կուզէք վերջապէս գահ- բարձրանալ մարդու մը հետ որ որոշած եմ գահէն հեռացնել...

—Բայց ինչո՞ւ չպիտի յաջողիմ, ըսաւ Պատմութեան գեղեցիկ ձայնով մը:

—Որովհետեւ դիտեմ ձեզ անհոգի վրայ պիտի գտնէք, տիկին:

Այս խօսքերուն վրայ, Բարտաեան խոնարհեցաւ: Այս վայրկեանին սուր սու- լիի մը ձայնը թուեցաւ: Կանգնելով առ- պետը կարծեք թէ երազ մը տեսած է, որովհետեւ խորհրդաւոր Պատմութեան անե- րկութեամբ էր... Աշխարհը դարձաւ:

—Ահ, ահ, գոչեց խնդալէն պայծե- լով, կ'երևի թէ Բարեւհի չախորժի ճշմարտութիւնն Բարեւհի ձայնն է: Ժանտախտ վկայ, երեք... եօթ... տասներկու... Օ՛հ, պարտնել, ո՞վ էք դուք եպիսկո- պոսնե՞ր, կարտիսալներ կամ թէ ժամկոչ ներ...:

Այսպէս խօսելով, Բարտաեան, այն շարժումով որ զինք այնքան անարկու- կը դարձնէր գործի մէջ, քաշած էր իր երկար և լայն սուրը և ռատուով մը սննեակին ձախ անկիւնը քաշուելով, պատրաստ կեցած էր... վերջապէս սու-

լիի ձայնին, այն վայրկեանին որ Պա- տմութեան կ'աներկութեամբ վարագոյրե- թու ետև գտնուած գաղտնի դուռն մը, տասներկուքի չափ դիմակաւոր մարդեր խուժած էին, սուր կամ դաշոյնը ձեռքեր- նին... բան մը չէին ըսել, ձայն մը չէին հաներ...

Վայրկեանին, սրահը երկաթներու շա- չիւնով լիցուեցաւ, ինտոյ յանկարծ, կարճ հեծեմանք մը և երկար ոռնում մը լսուե- ցաւ, հեծեմանքը յարձակողներէն մէկէն կուգար որ տեղիւնեղ սպաննուած էր, ոռնումը վիրաւորէ մը որ կուրէն կը հեռանար:

Բարտաեան իր անկիւնին կոթնած, ինքնիւր վրայ տ'փոփուած, աչքը հա- ղարտ և փայլուն, ղէմքը փայլալուա- ցայտ տեսակ մը զգլխումէ, շատ քիչ շարժումներ կընէր, միայն մէն մին իր շարժումներուն կաթալի լոյս մըն էր: Յարձակողները մօտ առ մօտ անոր կ'ի- ջեցնէին հարուած հարուածի վրայ, առ- անց փոյթ ընկու իրենց վիրաւորնե- րուն... վայրկեան մը ասպետը երեք քայլ ղէպի առաջ գնաց և չընդապառնե- ցաւ այնպիսի երկաթէ փայտապղնձով մը որ ընկրկուեմ մը տեղի ունեցաւ...

—Պարտնել, խրատ մը, կուզէ՞ք:

